

Ερευνητική εργασία (βιβλιοπαρουσίαση)

Ιστορία, Λογοτεχνία & Κινηματογράφος

Το νούμερο 31328 & η ταινία «1922»

Λουκία Γλυνού, μαθήτρια Γ' 1
Γυμνάσιο Δροσιάς 2018-2019

Πρόλογος

Στο μάθημα της Ιστορίας Γ΄ Γυμνασίου εκπονήθηκαν ερευνητικές, διαθεματικές και δημιουργικές εργασίες από τους μαθητές της Γ΄ τάξης. Σε αυτό το πλαίσιο η παρούσα εργασία αποτελεί μέρος της διαθεματικής δραστηριότητας του σχολικού εγχειριδίου, σ. 107. Η μαθήτρια **Λουκία Γλυνού** διάβασε το μυθιστόρημα του **Ηλία Βενέζη** ***Το νούμερο 31328***, έκανε βιβλιοπαρουσίαση και εκπόνησε ερευνητική εργασία.

Οι μαθητές της Γ΄ τάξης παρακολούθησαν την ταινία του **Νίκου Κούνδουρου** «1922», η οποία στηρίχτηκε στο βιβλίο του Βενέζη. Οι μαθητές του Γ΄3 εφάρμοσαν στη σχολική τάξη τα φύλλα εργασίας, σ. 14-24 του διδακτικού σεναρίου **Δημόσια Ιστορία και Εκπαίδευση** ***Χρήσεις της Λογοτεχνίας στην Ιστορία.***

Εύη Συρίγα

Ηλίας Βενέζης

Ο Ηλίας Βενέζης (λογοτεχνικό ψευδώνυμο του Ηλία Μέλλου) γεννήθηκε στις Κυδωνιές (Αϊβαλί) της Μικράς Ασίας το 1904. Γιος του Μιχαήλ Δ. Μέλλου και της Βασιλικής Γιαννακού Μπιμπέλα, είχε άλλα έξι αδέρφια. Ο πατέρας του, καταγόταν από την Κεφαλλονιά και η μητέρα του από τη Λέσβο. Βενέζης λεγόταν ο παππούς του Δημήτριος από την πλευρά της μητέρας του.

Το σπίτι του Ηλία Βενέζη στο Αϊβαλί

Με το ξέσπασμα του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου ο πατέρας του και μια αδερφή του αποκλείστηκαν στη Μικρά Ασία και η υπόλοιπη οικογένεια κατέφυγε στη Μυτιλήνη, όπου ο συγγραφέας γράφτηκε στο Γυμνάσιο. Το 1919 επέστρεψαν όλοι στο Αϊβαλί. Το 1922 ο Βενέζης, που μόλις είχε τελειώσει το γυμνάσιο στη γενέτειρά του, αιχμαλωτίστηκε από τους

Τούρκους και υπηρέτησε στα τάγματα εργασίας στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας.

Τάγματα εργασίας των Τούρκων

Η κόρη του Ηλία Βενέζη, η κυρία Άννα Βενέζη-Κοσμετάτου σε μια συνέντευξη τον περασμένο Αύγουστο είχε πει για τον πατέρα της:

«Ο πατέρας μου γεννήθηκε στο Αϊβαλί της Μικράς Ασίας, στις 4 Μαρτίου του 1904. Το 1922, η οικογένειά του εγκατέλειψε τη Μικρά Ασία, όμως εκείνος δεν πρόλαβε να μπει στο πλοίο και αιχμαλωτίστηκε από τους Τούρκους. Στην συνέχεια πέρασε 14 μήνες στα Τάγματα Εργασίας. Ήταν ένας άνθρωπος που είχε ζήσει τον διωγμό από το σπίτι και την πατρίδα σε πολύ μικρή ηλικία. Την εμπειρία του από την προσφυγιά, την αιχμαλωσία και τις φρικτές συνθήκες διαβίωσης την κατέγραψε στο πρώτο του μυθιστόρημα, το «Νούμερο 31328».

Ήρθε στην Αθήνα το 1932 όπου ξεκίνησε να εργάζεται στην Τράπεζα της Ελλάδος. Αργότερα κατέφθασε στην Αθήνα και η μητέρα μου και την Άνοιξη του 1938 παντρεύτηκαν. Ένα χρόνο μετά γεννήθηκα εγώ. Μεγάλωσα σε μια πολυκατοικία του '30 στην οδό Σπυριδωνος Τρικούπη στον αριθμό 4. Στο τρίτο όροφο ενός μικρού διαμερίσματος. Θυμάμαι τον πατέρα μου να γράφει το πρωί πριν πάει για δουλειά σε ένα μικρό τραπέζι από αυτά που κλείνουν.

Δεν είχε καν γραφείο στο σπίτι και αυτό το τραπέζι το έχουμε ακόμη φυλαγμένο στην Κεφαλονιά. Επειδή ήμουν μοναχοπαιδί οι γονείς μου με έπαιρναν παντού μαζί τους. Ως παιδί καθόμουν συνέχεια με τους μεγάλους και δεν έπαιζα, όπως τα άλλα παιδιά της ηλικίας μου. Ήταν δύσκολες εποχές.

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής ο πατέρας μου αισθανόταν βαθιά υποχρεωμένος στην Τράπεζα της Ελλάδος, διότι παρείχε συσσίτιο και έτσι αποφύγαμε τη λιμοκτονία. Η δουλειά του πατέρα μου στην Τράπεζα της Ελλάδος ήταν καθοριστική. Μικρασιάτης πρόσφυγας χωρίς κανέναν άλλο πόρο πρόσφερε σε αυτόν μια ψυχική, αλλά και υλική ισορροπία. Χάριν σε αυτήν ήρθε στην Αθήνα από την Μυτιλήνη, έκανε οικογένεια και πρωταγωνίστησε στην πνευματική ζωή του τόπου.

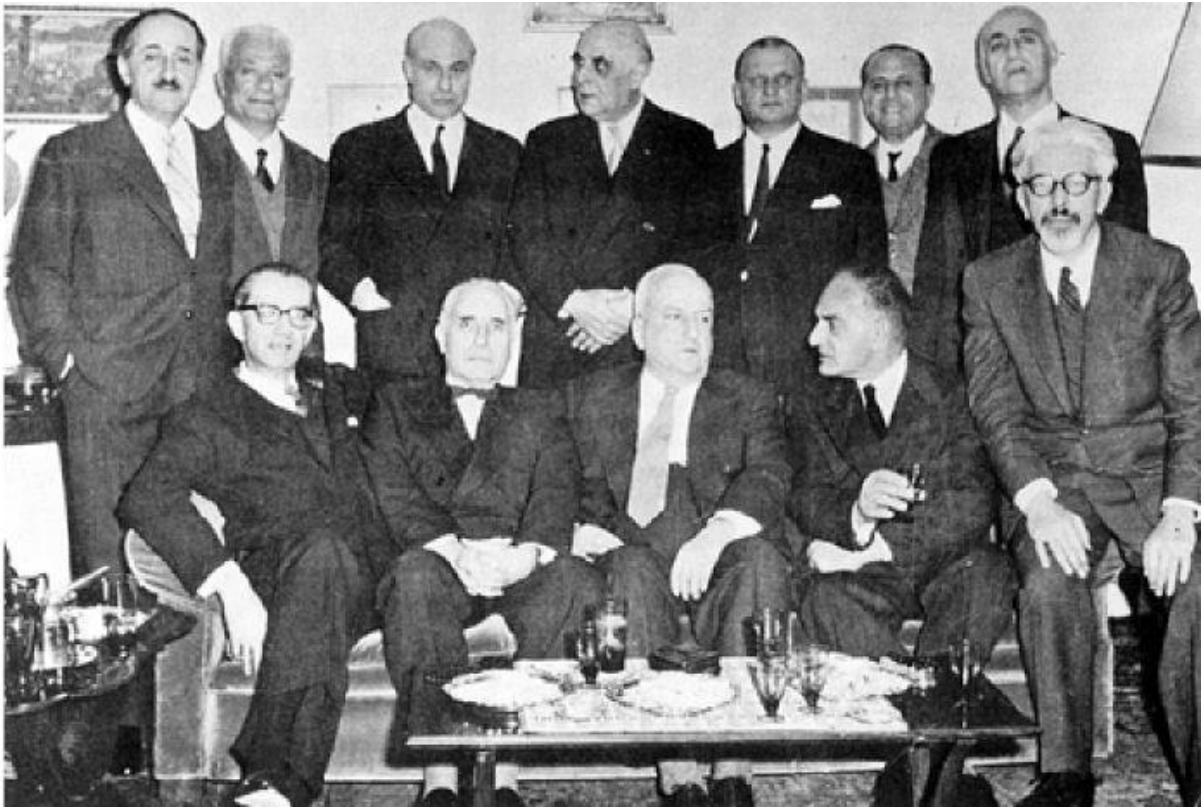

Το γραφικό λιμανάκι που έπινε τον καφέ του ο Ηλίας Βενέζης.

Από αριστερά, Θράσος Κωστανάκης, Στρατής Μυριβήλης, Άγγελος Τερζάκης και Ηλίας Βενέζης.

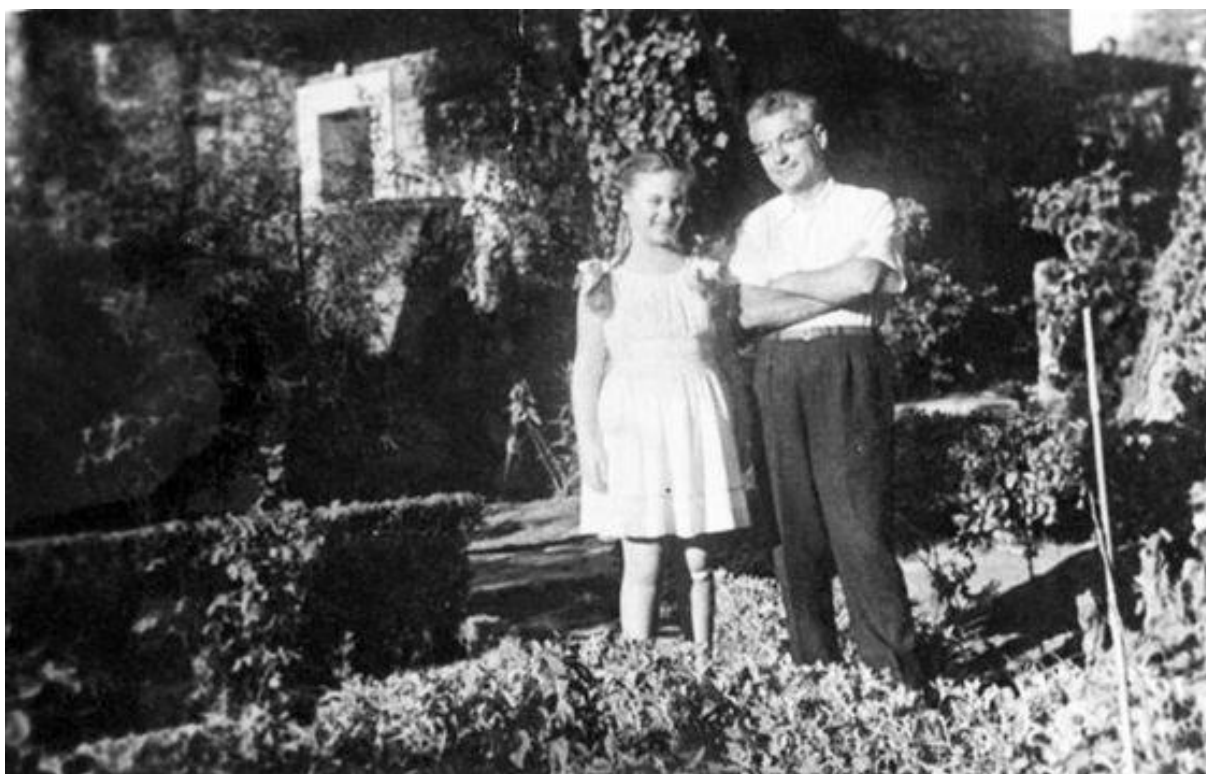
Ήταν μια λαμπερή προσωπικότητα και όποιος είχε την τύχη να τον γνωρίσει, σίγουρα δεν τον ξέχασε ποτέ. Ήταν ένας άνθρωπος τρυφερός, εγκάρδιος, αισιόδοξος, γλυκός και με θετική σκέψη. Απέπνεε μια ζωντάνια και αυτή του η ζωντάνια ήταν εντελώς αυθεντική. Ας μην ξεχνάμε, για να μην αναφέρω ονόματα, ότι οι υπόλοιποι μεγάλοι συγγραφείς της γενιάς του '30 ήταν κλειστοί άνθρωποι και κατηφείς.

Φωτογραφία που θεωρήθηκε ως η ταυτότητα της Γενιάς του '30. Από αριστερά, όρθιοι οι Θανάσης Πετσάλης, Ηλίας Βενέζης, Οδυσσεάς Ελύτης, Γιώργος Σεφέρης, Ανδρέας Καραντώνης, Στέλιος Ξεφλούδας, Γιώργος Θεοτοκάς. Από αριστερά, καθισμένοι οι Αγγελος Τερζάκης, Κωνσταντίνος Θ. Δημαράς, Γιώργος Κ. Κατσίμπαλης, Κοσμάς Πολίτης, Ανδρέας Εμπειρικός.

Πάντα του άρεσε σε όλους τους ανθρώπους που συναντούσε να τονίζει τα θετικά τους χαρακτηριστικά και να βγάζει τον καλύτερο εαυτό τους. Πάντα ανοιχτόκαρδος και με τον καλό λόγο. Μπορεί να είχες στραβή μύτη, τότε θα σου έλεγε «μα τι ωραία μάτια έχεις». Λάτρευε πολύ τους νέους και τους ενθάρρυνε σε όλα τους τα βήματα. Τα επώδυνα και τα τραυματικά δεν τα μετέφερε ποτέ στο σπίτι παρά μόνο στα βιβλία του.

Η προσφυγιά για το πατέρα μου ήταν κάτι πολύ σκληρό για αυτό και δεν επέστρεψε ποτέ στο Αϊβαλί. Και είναι το μέρος που δεν έχει περιγράψει ποτέ σε κανένα κείμενο του. Πολλές φορές καθόταν στο σπίτι μας στην Εφταλού της Λέσβου και αγνάντευε απέναντι τα βουνά της χαμένης πατρίδας του και δάκρυζε.

Ο Ηλίας Βενέζης με την κόρη του στην Εφταλού της Λέσβου το 1969

Δεν ξεχνώ ότι στα Τάγματα Εργασίας, το νούμερο 31328 που ήταν γραμμένο πάνω στη σιδερένια πλάκα που φορούσε στο χέρι του, και που του έσωσε τη ζωή, γιατί δήλωνε ότι ήταν κάποιος, ο πατέρας μου δεν το αποχωρίστηκε ποτέ. Το 'χε πάνω στο γραφείο του και το έπαιρνε μαζί του σε κάθε ταξίδι.

Ήταν τρομερά κοινωνικός. Σπάνια θυμάμαι να τρώμε γύρω από το τραπέζι του σπιτιού μας. Συνεχώς βρισκόμασταν σε κοινωνικές εκδηλώσεις. Αρκετές φορές λόγω σχολείου δεν μπορούσα να ακολουθήσω και τους έβλεπα μόνο τα Σαββατοκύριακα. Ο πατέρας μου γοητευόταν από τις κοινωνικές συναναστροφές, του άρεσε να συζητά, αλλά και να ακούει. Αν έβλεπε τη σημερινή εικόνα των νέων που κοιτούν συνεχώς το κινητό τους και μιλούν γραπτός μέσα από αυτό θα πληγωνόταν. Ήταν πολύ δραστήριος, συνεχώς ήθελε κάτι να κάνει. Ήταν δύο φορές διευθυντής του Εθνικού Θεάτρου και της Λυρικής Σκηνής, πρόεδρος του Φεστιβάλ Κινηματογράφου, Ακαδημαϊκός, συγγραφέας, υπάλληλος της Τράπεζας, έκανε εκπομπές στο Ραδιόφωνο και έγραφε επιφυλλίδες στις εφημερίδες. Ήταν άνθρωπος της συνεχούς ανανέωσης. Δε θυμάμαι καθόλου πότε κατάφερε να γράφει. Υποθέτω ότι το έκανε πολύ νωρίς το πρωί πριν φύγει για την δουλειά και ξεκινήσει η ζωή του σπιτιού.»

Ο Βενέζης υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους Έλληνες πεζογράφους και ακαδημαϊκούς. Εργάστηκε στην Εθνική Τράπεζα και την Τράπεζα της Ελλάδος. Διώχτηκε για τις ιδέες του κατά τη δικτατορία του Μεταξά, ενώ στα χρόνια της γερμανικής κατοχής συνελήφθη και κλείστηκε στο «Μπλοκ C» των φυλακών Αβέρωφ, απ' όπου απελευθερώθηκε μετά από παρέμβαση του Αρχιεπίσκοπου Δαμασκηνού. Έμεινε στην ιστορία κυρίως για την καταγραφή της πικρής μνήμης του μικρασιατικού πολέμου.

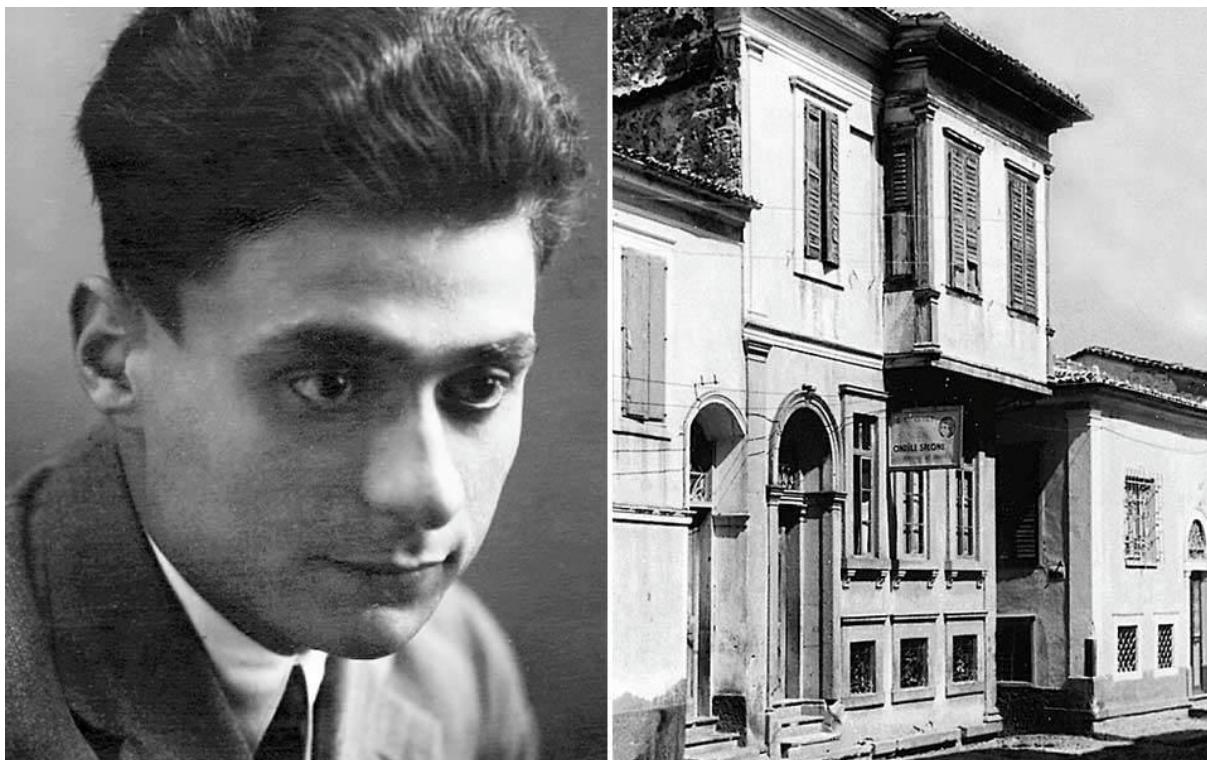
Το 1957 εξελέγη μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Παράλληλα το έργο του γνώριζε πολύ μεγάλη επιτυχία στην Ελλάδα με συνεχείς επανεκδόσεις και στο εξωτερικό με πολλές μεταφράσεις.

Τα τρία τελευταία χρόνια της ζωής του (1971-1973) υπέφερε από σοβαρό πρόβλημα υγείας. Κατά το διάστημα αυτό είχε αποτραβηχθεί από κάθε κοινωνική ζωή, και όταν δε βρισκόταν στο νοσοκομείο, εργαζόταν πάνω στα τελευταία του βιβλία. Μετά τον θάνατό του κυκλοφόρησε το Μικρασία, Χαίρε, που βρέθηκε έτοιμο σε ντοσιέ ανάμεσα στα χαρτιά του με τη σημείωση: «Για το τυπογραφείο». Το 1979 το «Βιβλιοπωλείον της Εστίας» δημοσίευσε Το Μυθιστόρημα των Τεσσάρων, που είχε γραφεί για την εφημερίδα «Ακρόπολη» το 1958. Πέθανε στις 3 Αυγούστου 1973 στην Αθήνα, από καρκίνο του λάρυγγα σε ηλικία 69 ετών. Κηδεύτηκε και τάφηκε στη Μήθυμνα (Μόλυβδο) της Λέσβου απέναντι από τη μικρασιατική του πατρίδα. Σύμφωνα με τη θέλησή του, ο τάφος του είναι ανώνυμος με μόνη επιγραφή τη λέξη ΓΑΛΗΝΗ.

Ηλίας Βενέζης – 3 Αυγούστου 1973

Ηλίας Βενέζης «Το νούμερο 31328»

Ο Ηλίας Βενέζης το 1925, στο εξώφυλλο για τη νέα έκδοση του βιβλίου του «Το Νούμερο 31328». Το πατρικό του Ηλία Βενέζη στο Αϊβαλί πριν από την καταστροφή.

«Το νούμερο 31328» ήταν ο αριθμός του Βενέζη στα τάγματα εργασίας και ήταν το πρώτο μυθιστόρημά του. Είχε υπότιτλο «Το βιβλίο της σκλαβιάς» Δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στην εφημερίδα της Μυτιλήνης «Καμπάνα», στην οποία διευθυντής ήταν ο Στρατής Μυριβήλης, ο οποίος και παρότρυνε τον Βενέζη να γράψει τις αναμνήσεις του από τα τάγματα εργασίας στα οποία βρέθηκε από τον Σεπτέμβριο του 1922 έως το τέλος του 1923, στην ηλικία των 18 ετών. **Αποτελεί ένα χρονικό των κακουχιών και βασανιστηρίων που βίωσαν οι Έλληνες αιχμάλωτοι στα χέρια των Τούρκων, που στην πραγματικότητα εφάρμοζαν πρόγραμμα εξόντωσης. Για 14 μήνες ο συγγραφέας ζούσε καθημερινά τον εξευτελισμό, την πείνα, το κρύο και τη συστηματική κακομεταχείριση. Οι περισσότεροι αιχμάλωτοι πέθαιναν.** Αυτός ήταν άλλωστε ο απώτερος στόχος των Τούρκων. Ο Βενέζης ήταν ένας από τους ελάχιστους που κατάφεραν να επιβιώσουν. Το 1923 αφέθηκε ελεύθερος και επέστρεψε στην οικογένειά του στη Λέσβο.

Το συγκεκριμένο μυθιστόρημα είναι μια διαμαρτυρία κατά του πολέμου, κατά του εξευτελισμού της ανθρώπινης ζωής. Ο Ηλίας Βενέζης με έντονο ρεαλισμό ηθογραφεί τους ανθρώπινους χαρακτήρες χωρίς να τους εξιδανικεύει, περιγράφει με γλαφυρότητα τις περιπλανήσεις των σκλάβων και την σωματική και ηθική εξαθλίωσή τους, τα φρικτά εγκλήματα, τους βιασμούς και την επιβολή θέλησης των ισχυρών προς τους ανίσχυρους. **Αποκαλύπτει την κοινή μοίρα των ανθρώπων ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής**. Δεν κάνει διάκριση στον οίκτο του ανάμεσα στο βασανιστή και το βασανιζόμενο. Αντιμετωπίζει τον ομοεθνή και τον αλλοεθνή αντικειμενικά χωρίς μίσος. Καταγράφει με πιστότητα, αλλά και άλλοτε με πικρία και άλλοτε με σαρκασμό, όσα ζουν ο ίδιος και οι σύντροφοί του.

Περίληψη του βιβλίου

Η αφήγηση αρχίζει με την επιλογή των εφήβων και των νέων που οι Τούρκοι τους προορίζουν για τα τάγματα εργασίας. Η επιλογή αυτή πραγματοποιείται τη στιγμή που το αλλόφρον πλήθος αναζητάει ένα μέσο για να περάσει από τις ακτές της Ιωνίας στη μητροπολιτική Ελλάδα. Όσοι επιλέχτηκαν οδηγούνται σε πρόχειρα καταλύματα, όπου επισημαίνονται εκείνοι που θα εκτελεστούν. Κατά διαστήματα απάγονται ομάδες ολόκληρες αιχμαλώτων που οδηγούνται στο εκτελεστικό απόσπασμα. Το μίσος και τα πάθη των νικητών δεν ικανοποιούνται από τα δεινοπαθήματα μόνο των αιχμαλώτων, αλλά πρέπει να κορεστούν από την εξόντωσή τους. Η διαδικασία αυτή που γεμίζει φόβο τους αιχμαλώτους και τους υποχρεώνει να ζουν με την αγωνία του αναμενόμενου θανάτου κρατάει μέρες ολόκληρες, ώσπου όσοι επέζησαν, συνταγμένοι σε ομάδες, μπουλούκια για την ακρίβεια, παραλαμβάνονται από ένοπλους φρουρούς για να μεταφερθούν στο εσωτερικό της Μ. Ασίας. Έτσι αρχίζει μια μαρτυρική πορεία που κρατάει μέρες ολόκληρες. Στη διάρκεια της η κούραση, η πείνα, η δίψα και οι εξευτελισμοί αφαιρούν κάθε ανθρώπινο συναίσθημα από το πλήθος αυτό και το μεταβάλλουν σε απλά ζώα, που το μόνο που τους απομένει ζωντανό είναι το ένστικτο της αυτοσυντήρησης, η ελπίδα και η προσπάθεια τους να επιζήσουν. Δεν πρόκειται πλέον για τους ανθρώπους, αλλά για απλούς αριθμούς. Την προσωπικότητά τους την αντικαθιστά ο αριθμός, το νούμερο, που ο καθένας φέρνει στο στήθος του σαν σημάδι αναγνώρισης. Κάποτε επιτέλους όσοι αιχμάλωτοι επέζησαν φτάνουν στο Κίρκαγας. Εκεί οι συνθήκες της ζωής τους αλλάζουν, γίνονται πιο ανθρώπινες, και αυτό έχει ως συνέπεια να ξαναβρούν σε κάποιο μέτρο τουλάχιστο, τον παλιό τους εαυτό. Είναι υποχρεωμένοι να εργαστούν. Προσλαμβάνονται συνήθως σε αγροκτήματα. Και εκεί,

ανάλογα με τους ανθρώπους στους οποίους θα τύχουν, βρίσκουν συχνά τη ζεστασιά της ανθρώπινης παρουσίας, την καλοσύνη, την ανθρωπιά, ακόμα και τον έρωτα. Παρά την τραγική θέση τους και την πολύ σκληρή συνήθως εργασία, έχουν το συναίσθημα ότι είναι άνθρωποι. Τα συναισθήματα και οι ψυχικές τους αντιδράσεις που ήταν ναρκωμένες, αρχίζουν πάλι να λειτουργούν κανονικά. Οι αριθμοί μεταβλήθηκαν σε ανθρώπους. Τέλος, όσοι επέζησαν, αναχωρούν για να μεταφερθούν στο ελληνικό έδαφος.

Ένα μικρό συμπέρασμα

«Το Νούμερο 31328» είναι ένα κομμάτι τραγικής και απελπισμένης ζωής, μιας ζωής που προσπαθεί να πιαστεί από τον εαυτό της. Η εικόνα μιας μαρτυρικής και οδυνηρής πραγματικότητας που υπήρξε ακριβώς έτσι όπως περιγράφεται. Στις σελίδες του βιβλίου αντικρίζουμε πρόσωπο με πρόσωπο, τον θάνατο δοκιμάζουμε την αντοχή του ανθρώπου στη δύναμη του μαρτυρίου και του πόνου, παρακολουθούμε την προσπάθεια του ζώου, που υπάρχει μέσα στον άνθρωπο, να κρατηθεί στη ζωή.

Αν το διαβάσετε θα αισθανθείτε τον ηθικό και τον σωματικό πόνο των ανθρώπων που βιώνουν τη φρικαλεότητα του πολέμου. Θα συνειδητοποιήσετε ότι η προσφυγιά και η μετανάστευση για ένα καλύτερο μέλλον είναι μια αναγκαιότητα για κάθε άνθρωπο που κινείται από το ένστικτο της αυτοσυντήρησης και από τη λαχτάρα να ζήσει, σκαρφιζόμενος οτιδήποτε για να εξασφαλίσει πρώτα την επιβίωσή του και έπειτα να βελτιώσει τις συνθήκες της ζωής του.

Λουκία Γλυνού Γ'1